

TÄMÄ LISÄYKSENÄ KAPPALEIDEN PUOLUEETTOMUUS JA OBJEKTIIVISUUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET VÄLIIN**SELVITYSRYHMÄN ASETTAMINEN JA TOIMINTA**

Valtiovarainministeriö kuuli kuntaa 2.11.2017 lähettämällään lausuntopyynnöllä mm. selvitysryhmään esitettyjen jäsenten osalta. Selvitysryhmän jäseniksi valtiovarainministeriö esitti asettamispäätösluonnoksessa kaupunkineuvos, hallintotieteiden maisteri Antti Rantakokkoa, ylituomari, varatuomari Liisa Talvitietä sekä hallintojohtaja, varatuomari Irma Niemistä. Kittilän kunnanhallitus totesi lausunnossaan (KH 13.12.2017 § 454) seuraavasti: *"Valtiovarainministeriön asettamispäätösluonnoksessa mainittujen selvitysryhmän jäsenten osalta Kittilän kunnalla ei ole huomautettavaa eikä Kittilän kunnan tiedossa ole selvitysryhmän jäseniksi esitettävien henkilöiden osalta sellaisia seikkoja, jotka voisivat vaarantaa heidän toimintansa selvitysryhmän puolueettomina ja riippumattomina jäseninä, mikäli selvitysryhmä Kittilään päätetään asettaa."*

Kuntalain 109 b §:n mukaan 109 a §:ssä tarkoitetulla selvityshenkilöllä sekä selvitysryhmässä tulee olla tehtävän vaatima oikeudellinen asiantuntemus. Selvityshenkilön ja selvitysryhmän jäsenen tulee olla tehtävässä kunnasta ja valtiovarainministeriöstä riippumaton. Selvityshenkilön ja selvitysryhmän jäsenen sovelletaan hänen hoitaessaan tämän lain mukaisia tehtäviä rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä sekä vahingonkorvauslain (412/1974) säännöksiä julkisyhteisön ja virkamiehen korvausvastuusta.

Valtiovarainministeriö ei asettamispäätösluonnoksessaan tai lausuntopyynnössään tuonut millään tavoin esille, että kaupunkineuvos Antti Rantakokko oli juuri päättänyt edellisen toimeksiantonsa selvityshenkilönä ja luovuttanut 12.10.2017 selvitysraporttinsa kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläiselle seutukuntiin liittyen. Kunnan tietoon ei myöskään tuotu sitä, että Antti Rantakokkon osalta toimeksianto tulisi perustumaan Valtiovarainministeriön ja Northen Light A R Consulting Oy:n väliseen sopimukseen. Sopimuksessa todetaan, että *"Koska selvittäjä on tehtävää toimittaessaan muualla työsuhteessa, korvaus suoritetaan hänen työnantajalleen selvitystehtävän vaatiman työajan ja muiden tehtävän suorittamisessa syntyneiden kustannusten perusteella. Korvaus selvityksen tekemisestä suoritetaan selvityshenkilön työnantajalle Northen Light A R Consulting Oy:lle. Selvittäjiin sovelletaan kuntalain mukaisia tehtäviä hoitaessaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä sekä vahingonkorvauslain (412/1974) säännöksiä julkisyhteisön ja virkamiehen korvausvastuusta."* Antti Rantakokko on perustanut Northen Light A R Consulting OY:n 12.6.2017 ja toimii yhtiönsä ainoana varsinaisena jäsenenä. Antti Rantakokko esitteli itsensä Kittilässä eläkkeellä olevana Salon kaupungin entisenä kaupunginjohtajana.

Jää pohdittavaksi, onko Valtiovarainministeriö erehdyttänyt Kittilän kuntaa ja jättänyt tietoisesti lausuntopyynnössään kertomatta sellaisia seikkoja, joilla olisi voinut lausunnonantajan kannalta olla merkitystä ehdotettujen selvityshenkilöiden puolueettomuuden ja riippumattomuuden arvioinnissa. Tältä osin Kittilän kunnan kuuleminen ei täyttäne hallintolain kuulemiselle asettamia vaatimuksia.

Valtiovarainministeriö on liittänyt 20.12.2017 tekemäänsä selvitysryhmän asettamispäätökseen valitusosoituksen Helsingin hallinto-oikeuteen. Valtiovarainministeriön päätöksestä on valitettu valitusosoituksen mukaisesti Helsingin hallinto-oikeuteen, joka on 21.2.2018 tekemässään päätöksessä todennut, että *"Valituksenalaiseen päätökseen liitetty valitusosoitus on toimivaltaisen hallinto-oikeuden osalta virheellinen. Hallinto-oikeus siirtää valituksen asiassa toimivaltaisen Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden käsiteltäväksi."*

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus on sittemmin tehnyt asiassa ratkaisun, jossa se poistaa valtiovarainministeriön päätökseen liitetyn valitusosoituksen ja jättää valituksen tutkimatta. Hallinto-oikeus perustelee ratkaisuaan sillä, että selvitysryhmä voi antaa vain toimenpide-ehdotuksia ja mahdollinen luottamushenkilöiden pidättäminen toimestaan ratkaistaan erikseen, joten valtiovarainministeriön päätöstä selvitysryhmän asettamisesta ei ole pidettävä hallintolainkäyttölaissa tarkoitettuna valituskelpoisena päätöksenä, jolla asia on ratkaistu.

Valtiovarainministeriö on itse katsonut selvitysryhmän asettamispäätöksen olevan valituskelpoinen päätös ja liittänyt päätökseen valitusosoituksen, kylläkin väärään hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeuden tulkinta on, että kyseessä ei ole lainkaan valituskelpoinen päätös. Hallinto-oikeuden päätös asiassa ei ole lainvoimainen ja siitä tullaan valittamaan valitusajan puitteissa Korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valtiovarainministeriön selvitysryhmän asettamispäätös (20.12.2017 nro VM/2509/00.01.00.01/2017) ei ole tällä hetkellä lainvoimainen. Kuntalain 109 a §:n 4 momentin mukainen valtiovarainministeriön oikeus pidättää luottamusmiehen luottamustoimestaan on sidottu siihen, että selvitysryhmä on ensin tehnyt toimenpide-ehdotuksensa. Nyt kun selvitysryhmän asettamispäätös on itsessään vailla lainvoimaa, ei valtiovarainministeriö voi myöskään tehdä laillista päätöstä luottamusmiesten luottamustoimesta pidättämisestä.

Jos Korkein hallinto-oikeus tulisi pysyttämään Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden kannan, että valtiovarainministeriön selvitysryhmän asettamispäätös ei olisi valituskelpoinen päätös, olisi lex Kittilällä luotu kaikkiin Suomen kuntiin ja kaupunkeihin ulottuva valtiovarainministeriön oikeus puuttua kunnalliseen itsehallintoon. VM voi vain todeta *”kunnan hallinnon ja toiminnan olevan poikkeuksellisen suurissa vaikeuksissa”* ja asettaa haluamiaan selvityshenkilöitä ilman, että kenelläkään kuntien taholta olisi valitusoikeutta asiassa. Täytyy myös muistaa, että kuntalain 109 b §:n 3 momentin mukaan näillä selvityshenkilöllä ja selvitysryhmän jäsenellä on salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada viranomaisilta tehtävänsä suorittamista varten välttämättömät kuntien ja kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen hallintoa ja taloutta koskevat tiedot. Onkohan lainsäätäjät tarkoittanut luoda valtiovarainministeriölle lähes rajoittamattoman oikeuden lähteä puuttumaan näin vahvasti perustuslain suojaamaan kunnalliseen itsehallintoon?

Selvitysryhmän asettamispäätöksestä tehdyssä valituksessa on vaadittu päätöksen kumoamista lainvastaisena seuraavilla perusteilla:

- Kuntalain 12 a luku on tullut voimaan 1.6.2017 uuden valtuustokauden alussa, eikä sitä voida soveltaa sellaisiin luottamushenkilöihin, joiden epäillyt teot on tehty ennen 1.6.2017 edellisessä luottamustoimessaan. Lakiin olisi pitänyt säätää erillinen voimaantulosäännös, jos sen olisi haluttu ulottuvan myös ennen lain voimaantuloa epäillyksi tehtyihin tekoihin.
- Kuntalain edellytykset poikkeuksellisissa hallinnollisissa vaikeuksissa olevaa kuntaa koskevan selvitysmenettelyn käynnistämiseksi ja selvitysryhmän asettamiselle eivät täyty.
- Kuntalain edellytykset eivät täyty selvityshenkilöiden asettamisen osalta, koska virkavastuusta ja julkisyhteisön ja virkamiehen korvausvastuusta ei voi sopia valtiovarainministeriön ja osakeyhtiön välisellä sopimuksella, eikä Rantakokko ole näin ollen toiminut asiassa virkavastuulla niin kuin kuntalaki edellyttää. Täitä osin myös Kittilän kunnan kuuleminen on ollut virheellistä.

Selvitysryhmä luovutti 27.2.2018 Kittilän kunnalle ehdotuksensa ja suosituksensa. Selvitys perustuu eri henkilöiden kuulemiseen ja näiden kuulemisten perusteella selvitysryhmän tekemiin johtopäätöksiin. Selvitysryhmä ei ole lainkaan laatinut näistä keskusteluista ja suullisista kuulemisista kirjallisia dokumentteja. Täytyy muistaa, että osa kittiläläisistä luottamusmiehistä on nyt syytteessä törkeästä virkarikoksesta nimenomaan siitä syystä, että he eivät syyttäjän mukaan ole kunnanjohtajan asemaa selvittäneessä tilapäisessä valiokunnassa dokumentoineet suullisia kuulemisia hallintolain 42 §:n

edellyttämällä tavalla. Nyt valtiovarainministeriö on pidättämässä nämä samaiset henkilöt luottamustoimestaan selvitysryhmän laatiman kuntalain mukaisen oikeudellisen arvion perusteella, joka pohjautuu dokumentoimattomiin suullisiin kuulemisiin ja keskusteluihin, joihin sen paremmin kunta kuin syytteessä olevat luottamusmiehetkään eivät ole voineet tutustua tai lausua mitään kuulemisen yhteydessä.

Edellä esitetyn perusteella tulee vakavasti pohdittavaksi, onko valtiovarainministeriön päätöksenteon uskottavuus ja luotettavuus tässä asiassa vaarantunut ja kykeneekö valtiovarainministeriö muiltakaan osin tulkitsemaan kuntalain 12 a lukua perusoikeusmyönteisesti ja lainsäätäjän tarkoituksen mukaisesti.

KITILÄN KUNNAN EDUSTUS KUNTAYHTYMISSÄ

Jos valtiovarainministeriö pidättää syytteessä olevat luottamusmiehet luottamustoimestaan, koskee pidättäminen samalla myös Kittilän kunnan yhtymävaltuuston jäseniä Lapin sairaanhoitopiirissä ja Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymässä. Näiden yhtymävaltuuston jäsenet valitaan jäsenkuntien valtuustojen toimikautta vastaavaksi ajaksi. Kittilän kunnalla on kaksi valtuutettua varajäsenineen sekä Lapin sairaanhoitopiirin että Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymän valtuustossa. Luottamustoimesta pidättäminen koskisi kumpaakin jäsentä sekä varajäsentä Lapin sairaanhoitopiirissä eli Kittilän kunta jäisi täysin vaille edustusta valtuustossa. Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymän osalta pidättäminen koskisi yhtä jäsentä ja hänen varajäsentään eli Kittilän kunnan edustus valtuustossa vähenisi kahden sijasta yhteen. Valtiovarainministeriön luottamustoimesta pidättämien tilalle ei valita uutta luottamushenkilöä, koska pidätyksestä huolimatta luottamusmies säilyttää asemansa luottamushenkilönä.

Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymän hallitus on kokouksessaan 27.4.2018 antanut lausunnon valtiovarainministeriölle. Launnossaan se on todennut, että syytteessä olevien luottamusmiesten pidättäminen luottamustoimistaan tai pidättämättä jättäminen ei vaaranna Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymän päätöksentekoa.

Lapin sairaanhoitopiirin johtaja esittää hallituksen 23.5.2018 pidettävän kokouksen esityslistan mukaan lausuntona valtiovarainministeriölle mm. seuraavaa *"Mikäli kaikki neljä pidätetään luottamustoimesta, Kittilän kunnalla ei ole edustajaa sairaanhoitopiirin yhtymävaltuustossa. Kuntayhtymän päätöksentekoa tämä ei estä, mutta on haitallista Kittilän kunnan edunvalvonnan kannalta. Lainsäädäntö ei mahdollistane varajäsenen valintaa luottamustoimesta pidättämisen ajaksi."*

Valtiovarainministeriön päätösluonnoksen mukaan kunnan luottamustoimesta pidättäminen on välttämätöntä myös siltä osin, kun kunnan toiminta on kuntien yhteistoiminnassa hoidettua tehtävää.

Miten valtiovarainministeriö perustelee sen, että Kittilän kunnan päätöksenteon uskottavuus ja luotettavuus turvataan jättämällä Kittilän kunta kokonaan ilman edustusta Lapin sairaanhoitopiirissä sote- ja maakuntauudistuksen tärkeimmässä valmisteluvaiheessa? Tai että Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymässä on kahden valtuutetun sijaan yksi? Jos valtiovarainministeriö Kittilän kunnanvaltuuston päätöksen vastaisesti päättää pidättää Kittilän kunnanvaltuuston kyseisten kuntayhtymien valtuustoihin valitsemat luottamusmiehet luottamustoimistaan, valtiovarainministeriö samalla puuttuu sellaisella tavalla Kittilän kunnan edunvalvontaan soteuudistuksessa, mikä ei ole jälkikäteen mitenkään korjattavissa. Valtiovarainministeriön tulisi asiaa päättäessään tältä osin tutustua myös perustuslakivaliokunnan lausuntoihin kuntien aseman huomioimisesta sote-uudistuksen yhteydessä sekä tiedostaa, että virkamiesten myös valtiovarainministeriössä päätöstä tehdessään tulee noudattaa Suomen perustuslakia.

MUITA HUOMIOITA

Valtiovarainministeriön päätösluonnoksessa todetaan, että syytteessä olevien luottamushenkilöiden pidättäminen luottamustoimesta alkaneen oikeudenkäynnin ajaksi on kunnan päätöksentekoa koskevana turvaamistoimena välttämätöntä kunnan päätöksenteon saattamiseksi lain mukaiseksi sekä kunnan päätöksenteon uskottavuuden ja luotettavuuden turvaamiseksi. Turvaamistoimi on toimenpide, jossa on erityisen tärkeää huolehtia vastapuolen oikeusturvasta. Syytteessä olevien luottamusmiesten osalta tämä turvaamistoimi olisi ankarampi rangaistus kuin mahdollinen rikoksesta tuleva rangaistus, koska luottamusmiehiä ei edes tuomioistuimen tuomiolla voitaisi tuomita viralta pantavaksi eli menettämään luottamustoimintaan, koska väitetty teko on tehty edellisellä vaalikaudella.

Valtiovarainministeriö ei ole millään tavalla perustellut, miten yksittäisen nyt syytteessä olevan luottamusmiehen toiminta luottamustoimessaan 1.6.2017 alkaneella valtuustokaudella olisi aiheuttanut kunnan hallinnon ajautumisen tilaan, jossa kunnan viranomaisten päätökset ja toimintatavat ovat selkeästi ja toistuvasti lainvastaisia. Valtiovarainministeriön tulisi myös kyetä näyttämään, miten yksittäisen luottamusmiehen luottamustoimesta pidättäminen kussakin tapauksessa tulee varmistamaan jatkossa lailliset päätökset ja toimintatavat.

LISÄYS SIVU 14 TAANNEHTIVUUSS KOLMANNE KAPPALEEN JATKEEKSI:

Huomionarvoista on myös se, että rangaistukset rikoksittain –tilaston mukaan törkeästä virkarikoksesta on tuomittu 2009-2016 välisenä aikana vain seitsemän kertaa eli nyt syytteessä olevat kittiläläiset luottamusmiehet olisivat syyttäjän mukaan syllistyneet tekemuotoon, josta koko Suomessa on tuomion saanut alle yksi henkilö vuosittain.

LISÄYS SIVU 19 JOHTOPÄÄTÖKSET ENSIMMÄISEN KAPPALEEN JATKEEKSI:

Liitteenä Kittilän kunnan tiedote 4.5.2018 ”Kittilän tilinpäätös 2017 toi hyvän tuloksen”.